

Kazım Karabekir

Atatürk Ansiklopedisi sitesinden

Kazım Karabekir, 1882 yılında İstanbul'da doğdu. Kökeni, Karaman'a yakın Kâzım Karabekir İlçesine bağlı Gafriyat Köyünde yerleşik eski bir Selçuklu ailesidir. Babası Mehmet Emin Paşa, Silistre, Kırım ve Sivastopol harplerinde büyük yararlılıklar göstermiş bir komutandır. Babası görevli olarak Mekke'de bulunduğu sıralarda 11 yaşında iken, İstanbul'a gönderilmiş ve Zeyrek' ilk okulunda eğitime başlamıştır. Fatih Askerî Rüştiyesini ve Kuleli Askeri Lisesini üstün derecelerle bitirmiştir. Harp Okuluna geçmiş, bu okuldan devre birincisi olarak mezun olmuştur. Çalışkanlığı nedeni ile okulda kalması istenmişse de, o kıtayı tercih etmiş, ilk görev yeri olan Manastır'daki Topçu Piyade Bölük Komutanlığında teğmen rütbesiyle atanmıştır. Stajını tamamladıktan sonra, Manastır mıntıkası Kurmay başkanlığı görevini üslenmiştir. Bu sırada isyan eden Rum ve Bulgar çeteleriyle müteaddit defalar çarpışmış ve emrindeki birliklerle isyancıları etkisiz hâle getirmiş ve kolağası rütbesine yükseltilmiştir. Manastır'da; Osmanlı Hürriyet Cemiyetini kurmuştur. Bu görevi sürdürürken, Harp Okuluna taktik öğretmenliğine getirilmiş, 1908 Meşrutiyet ilanını takiben Edirne'de ki 3. fırka Kurmay Başkanlığına atanmıştır. Bu sırada patlak veren 31 Mart ayaklanmasında, Harekat Ordusunun 'Mürettep İkinci Fırka Kurmay Başkanlığı' görevine atanmış, Edirne'den İstanbul'a isyancıları bastırmak için geldiğinde, Taşkılla ve Taksim kışlalarını kontrol altına alınmasını sağlamış, ayaklanmanın bastırılmasında önemli rol üstlenmiştir. O sırada çıkan Arnavutluk ayaklanmasını bastırmak için gönderilmiştir. Osmanlı Ordusu, kaynakları balkanlarda, isyan eden Bulgarlar, Yunanlılar, Karadağlılar ile uğraşırken, Trablus garp'a çıkarma yapan İtalyanlarla savaşa girilmiştir. Balkan Harbinin başlaması üzerine İstanbul'a getirilmiştir. Edirne Kalesinin savunma-sındaki başarısından dolayı madalya ile taltif edilmiştir. Balkan harbi sonunda, Avrupa başkentlerine gönderilmiş, oradaki eğitim sistemlerini ve orduların durumunu incelemiş ve edindiği bilgi ve görgü ileride kendisine son derece yararlı olmuştur. Birinci Dünya Harbinin ayak sesleri iştilirken, o ülkemizin harbe girmesini istemiyor önlenmesi için akıllı ve cesur önerilerde bulunuyordu. Paris'te tetkikleri sıra-sında 1. dünya harbi patlamış ve gezisini keserek ülkeye dönmüştür. Enver Paşa'ya harbe girilmemesi konusunda öneri ve telkinlerde bulunmuş ve ısrarla fikrini savunmuştur; ancak sözünü dinletememiştir. Ülkemiz hazırlıksız olarak Almanların yanında 1. dünya harbine katılmıştır. Dünya harbinin başlamasıyla 1915 yılının 6. ayında "Birinci Kuvve-i Seferiye"nin komutanlığına atandı ve İran hareketinde görevlendirildi. Bu görev için, birliği ile birlikte Halep'e ulaştığı sırada, Sarıkamış faciası yaşandı. İstanbul'a çağrılan Karabekir, İstanbul Kartal'daki 14 Tümen komutanı olarak, Gelibolu'ya gönderildi. Çanakkale Harplerinde üstün başarı elde etti. Fransızlara karşı açılan cephede üç buçuk ay amansız bir mücadele sürdürdü. Fransız birliklerine kök söktürdü. Devletin Salib Nişanı ile ödüllendirildi. Çanakka-le'deki taarruz savaşları, yerini "Siper muharebelerine" bırakmasıyla, savaşın kaderi belli olacağı anlaşıldı. Üç yıl terfi zammı alarak Galiçya Cephesine gönderildi. İyi Almanca bildiği için, o cephenin komutanı Alman Mareşal'i Von Der Golza Paşanın Kurmay Başkanlığına atandı. Bu arada Alman Demir Salib'ini aldı; ancak Alman Mareşal'in Irak'ta İngilizlerle savaşan 6. Ordu Komutanı olarak atanmasıyla, Kâzım Karabekir de birlikte Bağdat'a atandırıldı. Bu cephede İngilizlere karşı altı ay süreyle savaştı. İngilizleri yenerek büyük başarı kazandı. Başarılarından ötürü, ikinci kez 'Alman demir Salip Nişanı' aldı. Tümen komutanı ma-kamında bulunan Karabekir, başarılarından ve sevki idaresinden dolayı ayrıca "Muharebe Gümüş İmtiyaz Madalyasıyla" da taltif edildi. İlaveten, iki yıllık seferi kıdem zammı da aldı. Bağdat'tan, Kafkas

cephesi 2. kolordu Komutanlığına atandı. Lice'de bulunan Kolordunun başına geti-rildi. Kolordu Karargahı Silvan'da bu-lunmaktaydı. Van gölü güney batısı, Bitlis, Muş, Murat çayı, Palu'nun doğusuna kadar bölgeyi koruma görevi ile sorumlu tutulmuştu; ancak o sırada Erzincan ve Erzurum'un düşman işgalinden kurtarıl-ması aciliyet kazandı. Çünkü Rusya'da çıkan 1917 ihtilali nedeniyle, Rus askerinin geri çekilmesi ve Ermeni kuvvetlerinin bşına buyruk kalışı, dolayısıyla, bölge halkına fütursuzca yaptıkları vahşiyane zulüm ve katliamlarını önlemek amacıyla, girişilecek bir savaş için, iyi bir komutana ihtiyaç duyulmuştu. Karargahı, Suşeh-ri'nde konuşlandırılmış olan ordu Komu-tanı Vehip Paşa, iyi bir kumandan olarak tanıdığı Karabekir'i teklifen kendi emri altında olan 1. Kafkas Kolordusu Komu-tanlığına atandırılmasını sağlamıştır. Ka-rabekir'in Silvan'dan Refahiye'de bulunan kolorduya katılması, kızaklarla iki aya yakın süren bir yolculuktan sonra mümkün olmuştur. Birliğine katılan Karabekir ilk iş olarak askerinin durumunu incelemiş, 7000 kat elbise, giyecek, teçhizat ve pek çok yiyecek temini sağlayarak erati harp yapabilecek konuma getirmiştir. Erata topluca yaptığı duygulu bir konuşmada, o kadar etkili olmuştur ki erler komutanları-nın sözleri karşısında ağlaşmışlardır. Allah bize bu komutanı gönderdi diye dua etmişlerdir. Günlerden beri zor durumda olan birlikler donatılmış ve büyük bir mo-ral gücüne kavuşmuşlardır. Karabekir 12 Şubat 1918 günü iki kol halinde, biri Refahiye'den Çardaklı yolu ile, diğeri Kemah Boğazından ovanın güneyini takiben, Erzincan'a doğru ilerlemeye başlamış, yarım metreyi geçen kar tabakasına karşı yürüyüşünü sürdürmüş, Dersim yöresinden gelen Binbaşı Halit'in birlikleri ve beraberindeki milis kuvvetlerinin katılımı ile öğleden sonra, Erzincan ele geçirildi. Ermenilerin kaçış yolları arkadan kesilerek birçoğu saf dışı bırakıldı. Böylece Erzincan halkı daha fazla zulüm çekmekten kurtarılmış oldu. Erzincan'ın kurtarılışı sonunda, Ordu Komutanı Vehip Paşa Erzincan'a gelmiş ve halka hitaben yaptığı konuşmada; "Erzincan ve havalisinin, pek çabuk bir vuruş ile ele geçmesini sağlayan Kâzım Karabekir'i yalnız siz değil oğullarınız ve torunlarınızda unutmasın" sözleri, halkın alkışlarına, göz yaşlarına ve sevincine vesile olmuştur. Karabekir' de komutana saygısını belirtmiştir. Bunun üzerine, Erzincan halkının Karabekir'i fahri hem-şeriliğe davet edişi ve Karabekir' in de kabul etmesiyle, belediyece verilen güzel bir plaketle hemşeriliği belgelenmiş ve olay tarihe mal edilmiştir. Karabekir' in edindiği istihbarata göre, kaçan Ermeniler, sansa deresi boyunca, keza kaçış yolların-daki pek çok köyü yakıp yıkacak, insanları katledeceklerdi. Hele, Tercan'da geniş katliamların yaşanacağı dilden dile dolaşıyordu. Bu haberler kendisini çok üzmüş, korumasız olan halkın kurtarılması amacıyla Ordu Komutanı Vehip Paşanın, dur emrine karşı, takibatı sürdürmüş ve pek çok Ermeni'yi saf dışı etmiştir. Bu takipler sonucu Rus'lara ait bir çok depo ele geçirmiş, çok miktarda silah ve mühimmat ile yiyecek ve giyecek ganimet olarak ele geçirilmiştir. Karabekir, Erzincan'dan sonra Erzurum'u da bir an önce kurtarmak düşüncesindedir. Aldığı istihbarat haberleri kendisini üzmemekte ve azmini bilememektedir. Enver Paşadan bu sıralarda aldığı bir telgrafla, Bakü'de kurulacak bir teşkilatın başına geçmesi teklif edilmektedir. Doğu halkının, Ermenilerce kıyıma uğratılmasını asla kabul etmeyerek öneriyi reddetmiş ve yoluna devam etmiştir. Ayrıca Vehip Paşa, Erzincan'dan açtığı telefon konuşmasıyla, takibatı durdurmasını emrederse de, kasıtlı olarak telefon konuşmasını kestirerek, kendi değerlendirmesinin doğru olduğu kanaati ile takibatı sürdürür. 12 Mart 1918 sabahı kolordu birlikleri Erzurum'a girer. Takibattan caymayarak, 16 Mart'ta Horasan, 17 Mart'ta Narman, 21 Mart'ta 93 Harbinde çizilmiş olan Rus hududuna kadar olan bölgeleri geri alır. Bu başarılarından dolayı ikinci kez "Kılıçlı İkinci Osmanlı Nişanı"yla ödüllendirilir.

Kars ve Gümrü'nün Kurtarılması: Kolordu Komutanı Karabekir'in kafasına fikri sabit gibi, Kars Kalesinin alınması takılmıştır. Rüyalarında bile Kars'la uğraşmaktadır. Vehip Paşanın Trabzon'a sulh konferansı için gittiğini fırsat bilir ve ani bir kararla 5 Nisan 1918 günü Sarıkamış'ı ele geçirir. Gerekli hazırlık ve takviyeyi yaparak ileriye doğru yönelir 8 Nisanda Kağızman'ı 25 Nisan 1918 de Kars kale-sine Türk bayrağını çekmiştir. Kars kalesinin ele geçirilmesindeki üstün fera-gatı nedeniyle, 11 Mayıs 1918 de 'İki Yıl Seferi Kıdem Zammı' alır. Tümgeneralliğe yükselmiştir. 15 Mayıs 1918 de 93 harbi sınırı olan Arpaçay'ı geçerek, Gümrü Şehrini işgale başladı. Bir gün içinde işgali tamamladı. Burada ele geçirdiği ganimetleri, 'Top, tüfek, cephan ve vagon lokomotiflerini' Sarıkamış ve Kars'a gön-derdi. Ermeni ordusu ve çeteleri hala mücadeleye devam ediyorlardı. 26 Mayıs'ta Karakilise, 27 Mayıs'ta Elegez Dağı bölge-sinde onları kesin bir yenilgiye uğrattı. Bu yenilgiler üzerine Ermeniler barış istedi. 14 Haziran 1918 de Batum Muahadesi imzalandı. Bu antlaşmaya göre Evliye-i Selese (Üç vilayet) ten başka, Ahıska ve Ahılkelek de Osmanlılara katıldı. Karabekir Korgeneral olmuştur. Yer yer

çatışma-lara giren Ermenileri süratle kovalamaya devam etmektedir. Gümrü'nün batı sırtlarına kadar Ermenileri kovaladı. Kaçacak yer bulamayan Ermeniler yine mütareke yapılması teklifinde bulundular. Paşa, Gümrü Kalesinin teslim edilmesini şart koştu. 7 Kasım 1918 de kale teslim alındı. Ankara'dan gelen mütareke şartlarını ağır bulan Ermeniler, mütarekeyi istismar ettiler ve tekrar saldırıya geçtiler 14-17 Kasım'da yine çatışmalar yapıldı ve Ermeniler tekrar yenilgiye uğradılar ve şartları kabul ettiler. 27 Kasım'da yapılan Gümrü Muahedelerini Ermenilere kabul ettirdi. Böylece Sevr antlaşmasının Ermenilere tanıdığı haklardan resmen vazgeçilmiş olundu. Bu anlaşmayı Karabekir Paşa Türkiye'nin baş murahhası olarak imzalamıştır. Karabekir Paşa, 31 Ekim 1918 de imzalanan Mondros mütarekesine dair telgrafı aldığıında, İstanbul'a çağırılıyordu. Ama niçin çağırıldığını bilmiyordu. Kars'tan geri dönüş için Batum'a geldi. Batum'daki depolarda çok miktarda Japon topları ve cephanesini mühimmat vs., olduğunu tespit etti ve kullanılabilir olanları, milli mücadelede kullanılmak için Ankara Hükümetine gönderdi. Ankara'daki TBMM hükümeti, yaptığı siyasi atakla, Rusya ile Gürcistan arasındaki savaşı fırsat bildi. Karabekir ile yapılan görüşmeler üzerine Karabekir birliklerini Ardahan'a getirtti, savaş yapılmadan bu bölgeleri vatana katmayı amaçladı. Ayrıca, bir kısım birlikler, Borçka ve Artvin'e yerleşti. 16 Mart 1921 de Ruslarla yapılan Moskova antlaşmasıyla Rus Türk sınırı kati olarak belirlendi. Yapılan bazı değişiklikler sonucu Karabekir'in kolordusu Nahçıvan'a konuşlandı. O sırada İngilizler hedef olarak seçtikleri 3 B (Batum, Bağdat ve Bakû) şehirlerinden, üçüncüsü olan petrol bölgesi Bakû'yü ele geçirmek için, Tebriz'i işgale başladı. Karabekir birliğinin başında Tebriz'e geldi İngiliz birliğini kesin bir yenilgiye uğrattı. İki uçaklarını düşürdü. Doğu sınırlarımızda güvenlik sağlandıktan sonra Erzincan'daki 13 tümenin Süvari Alayı ve Kağızman ve Sarıkamış'taki tümen batı cephesine gönderildi. 5. Tümen olarak Milli Mücadeleye katıldı. Bu mücadelede Karabekir'in gösterdiği büyük başarı sonucu, 21 Kasım 1923 de Milli Mücadelede yararlılığı görülenlere verilen, 'Yeşil ve Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası' ile taltif edildi. Askerlik süresi içerisinde, Edirne Milletvekilliğine seçilmişti. 17 Şubat 1923'te ilk defa yapılan İktisat Kongresinde başkan olarak görev aldı. Şark Cephesi Komutanlığı lağvedilince, Birinci Ordu Müfettişliğine atandı. Lozan Antlaşmasından sonra, meclis'in aldığı bir kararla, siyasi kimliği olanların ordudan ayrılması kararına uygun olarak ayrıldı. Bir dilekçe ile istifasını MSB'ne verdi. 5 Aralık 1927 tarihinde henüz 45 yaşında iken ordudan ayrıldı. Silahlı kuvvetlerin akliselim sahibi, cesur, öngörülü ve üstün yetenekli bir subay olarak teğmenliğinden, korgeneralliğe kadar çeşitli kademelerde dirayetli bir komutan olarak görev üslenmiş, birliklerini başarı-dan başarıya koşturmuştur. Erzurum'da Kolordu komutanlığını deruhte ettiği za-man, sarayın Anadolu'ya 3. Ordu Müfettişi olarak çıkmış olan Mustafa Kemal'in rütbesini elinden alması ve tutuklanarak İstanbul'a gönderilmesi istenmesiyle, Mustafa Kemal'in hiçbir yetkisinin kalma-dığı bir dönemde, kuşku ile Erzurum'a geldiği zaman, Karabekir Paşa'nın, Mustafa Kemal'i karşılayarak, ökçeli bir selamla "Kolordum ve kendim emrindeyim ko-mutanım" diyerek büyük bir basiret örneği göstermesi, muhtemeldir ki ülkemizin ve geleceğimizin yönünü değiştirmiş ve va-tanımızın kurtarılmasında en büyük amil olmuştur. İyi bir asker olan Karabekir Paşanın askerlik konularındaki başarısında, ayrıca mükemmel bir insan ve komutan oluşunda, üstün meziyetlere sahip ol-duğunu, akıl ve iradesi yanında, pek çok yeteneğinin bulunduğunu görmekteyiz. Karabekir Paşa, üstün bir komutanlık özelliklerine sahiptir. Milli Şuur ve sorumluluk açısından uygun davranışlarda bulunmuştur. Açık sözlü, gerçekleri her makama açık yüreklilikle iletmesini bilen, doğru bildiği her şeyi karşısındakine ifade eden ve ikna etmeye çalışan, yaşanan olayları çok iyi analiz eden, değerlendiren ve yanlış payı adeta olmayan öngörülü bir insandır. Disiplin sahibidir. Ancak kırıncı değildir, okşayıcıdır, emrindeki erinden en büyük rütbelisine kadar herkese aşırı bir sevgi ile doludur. Onların adeta babasıdır. Kendi inisiyatifini en iyi kullanan kişidir. Zaman gelmiş Ordu Komutanının emrini yanlış bulmuş, kendi kanaati ve önsezisi doğrultusunda karar vermiştir. Yaptığı her işin ve verdiği her kararın sorumluluğunu bilerek hareket etmiştir. Tüm mesuliyeti üzerine almayı en iyi şekilde bilmıştır. Cesaret ve dikkatli olmasıyla bir çok olayı çözmüş, başarılar kazanmıştır. Dikkati sayesinde büyük bir erzak ambarının yanmasını önlemiştir. Olaylar karşısında hep soğukkanlı olmuş ve itidal sahibi olarak heyecanlanmadan üzerine yürümüştür. Yerine göre sevecen; ama yerine göre de, duygusallıktan uzak kararlar vermesini bilmıştır. Olayları çok iyi değerlendiren ve çözüme kavuşturan bir kişi ve hitabeti ve psikolojik etkinliğiyle birliklerini kendisine en iyi biçimde bağlamasını bilen bir kişidir. Hiçbir işi yarım bırakmamıştır. Olayları değerlendi-rerek izlemiş, Milli şuur ve vatan sevgisiyle dolu kişilik sahibidir. Gerçek bir bilim adamı gibi bilime ve sanata

çok değer vermiş, gezdiği ve gördüğü her önemli şeyin resmini çekirmiş, arşivler oluşturmuştur. Erzurum yöresini kontrol ile görevli İngiliz yarbayı Rawlinson ve 7 erin, ileride esir değiştirme anlaşmalarında kullanılması amacıyla aylarca oyalamış ve sonunda tutuklatmıştır. Bunlar, Malta sür-günlerinin trampasında kullanılmıştır. Milli mücadeleden sonraki yaşamında bir çok okullar açmış, Türk Tarihi Dergisindeki "Ermeniler Nereden Geldiler Nereye Gidiyorlar" isimli 12 bölümlük makaleleri vardır. "Öğretim ve Eğitim meselelerimiz" konularında tebliğleri vardır. Hayattayken, kendisini en çok üzen hadise, adının bir olaya karışmış olmasıdır. 22 Haziran 1926 yılında Atatürk'e bir suikast hazırlığı ortaya çıkarıldı. Suikastı hazırlayanlar arasında adı geçti. Muhakeme sonunda suçlu olmadığı görüldü. Dolmabahçe Sara-yında yapılacak uluslar arası Tarih ve Dil Kongresine Atatürk tarafından barışmaya vesile olur niyetiyle, davet edilmiş ve davete icabet etmişse de kongrenin uzaması nedeniyle kalamamış, Atatürk'le görüşmeden kongreden ayrılmıştır. 5 Ağustos 1946 da yapılan BMM başkanlık seçimlerinde meclis başkanı seçilerek bu görevi iki sene yürütmüştür. 26 Ocak 1948 de 66 yaşında iken kalp krizinden terki dünya eylemiştir. Kazım Karabekir Paşanın yazdığı eserler: İstiklal Harbi-miz-Enver Paşa ve İttihat Terakki Erkanı İst. 1990, Sırp-Bulgar Harbi 1888, Birinci Kafkas Kolordusunun 1334 senesindeki Hareket ve Meşhudatı, Talim ve Terbiye Hakkında Ana Hatlar, Öğütlerim, Şarkılı İbret, İktisat Esaslarımız, Ülkümüz Kuv-vetli Bir Türkiye'dir. Cihan Harbine Ne-den Girdik, Nasıl İdare Ettik? Erzurum ve Erzincan'ın Kurtuluşu, İtalya-Habeş, Çocuklarımız. Cemal AYTEMİZ

Kaynakça: Cemalettin Taşkiran: Kazım Karabekir Paşa Askeri Hayatı ve Komutanlığı, Ankara, 1993. Ali Fuat Cebesoy. Milli Mücadele de Hatıralarım, (Cilt 1) İstanbul, 1953. Cevat Dursunođlu. Millî Mücadelede Erzurum, Ankara, 1946. İstiklâl Harbimizin Esasları, İstanbul, 1951.

"http://ataturkansiklopedisi.gov.tr/index.php?title=Kazım_Karabekir&oldid=260" adresinden alındı.